

N:o 20.

Sidningar

Utgifne

Af et Sällskap i Åbo,

Den ³¹16 Octob. 1778.

Åbo, tryckt hos Johan Christoph. Frenckell, 1778.

Konung JOHANS Donation på Furstendömet Finland med Grefskapet Åland och Bråborg gifwit des
Son, Hertig JOHAN,
år 1590: (Slutet.)

Uti lika måtto skal och Högberömte wår ålskkelige hjärte Son Hertig JOHAN hans es.erkommande lifsarfwingar med alle trogne Finlands inbyggjares tilhjelp, wara förpliktig at komma Sweriges Konung och menige Sweriges Rijke til hjelp, tröst och undsättning uti all nöd och farlighet, när så förnöden är, och på menige Sweriges Rikes wagnar derom fordrat blifwer, så at det ene Furstendömet och Landskapet kommer det andra til hjelp, när omtränger, och at hela Riksfens mact således blifwer tilhopa, som thet sig rådelis

):(delis

deligen ågnar och bdr och tillförende therom för-
 målt är. Enär också händes at Sveriges Kon-
 ning både behof at fordra någon hjelp af me-
 nige Riket, eller ock at Konung, Son eller
 Dotter Sin med giftermåhl försörja wil, anten
 i gårdar eller annan hjelp, som icke är under-
 sätarnes årliga skatt och utskolder, då skola de,
 som bo uti Höghemälte wår Kjäre Sons Hert-
 tig JOHANS eller hans efterkommande lifs-
 arfwingars Furstendöme wara förpliktige at
 komma Sveriges Konung och menige Sverig-
 ges Rike med' samma hjelp til undsättning
 likasom andre Sweriges trogne undersätare
 och inbyggjare uti sådana händelser gibrandes
 warda, doch at the samma hjelp och andra ut-
 skolder utgjöra thertil förnögenhet hafwa måtte.
 Enär och så händes, at Sveriges Konungs
 tilfällen sig så kunde begifwa, thet han sielf
 wille draga til Finland, anten sin Eriksgata
 eller för andra Rikens nödtorftige åliggande
 skull, då skola ock de som bo uti samma Högh-
 bemälte wår Kjäre Sons Hertig JOHANS,
 eller hans efterkommande Mans arfwingars
 Furstendöme förpliktige wara at fordra och
 frånja honom, både med kostgärder, skjuts-
 resor och andra nödtorfter, efter som thet sig
 rätteligen ågnar och bdr. Item skal ock Högh-
 bemälte wår Kjäre Son Hertig JOHAN för-
 pliktig wara, at söfja sit Kiära Fäderne-land,
 menige Riket, theslikes Sine Kjära Enskons
 Födde och oföddes bästa uti alla måtto, så myc-
 ket som honom är möjligit, så wäl med år-
 ligt och tilbörligt giftermåhl, såsom ock med
 en hederlig och Furstelig brudskatt och alt an-
 nat efter som Konga Dotter ågnar och bdr:

);(

Dch

Och på det at dese wære Kongliga meningar
 uti alla orter stadige och faste blifwa måge
 til ewärdeliga tider, så beqäre wi Faderli-
 gen och Kjärligen utaf wår Utskellige Kjäre Son
 Högberänte Stormächtige Högborne Furste,
 Konung Sigismundus, som efter Ds år Swe-
 riges, Gjöthes och Wändes närmaste Arfsfurste
 och tilkommande Konung, och hans efterkom-
 mande Lifarswingar, at om Gud Allsmåchtig-
 thet så förlänt hafwer (: hwilket wi ock utaf
 hjertat aldeles gjerna se och buske:) at han les-
 wer och komner til Regementet efter wår Dödd,
 efter han och hans tilkommande Mans arfwing-
 gar thertil både efter arfsrätten och merige
 Rikens Ständers allmännelige och endrächti-
 ghe samtycke hafwer ther rättighet til, thet han el-
 ler de thetta wårt Bref då icke ogille eller uti
 någon måtto rygga och om intet gjöra wille,
 utan hellre thet yttermera med all Broderlig
 Kjärke stadfästa och Kraftigt gjöra, efter hans
 Utskellige Kjäre Broder Högberänte Högborne
 Furste och Herre Hertig JOHAN och hans ef-
 terkommande Lifarswingar sammalunda emot
 sitt Kjäre Fädernesland Sweriges Rike för-
 hålla, än som Christeligit, rätt och tilbörli-
 git är uti alla måtto, och såsom hwar och en tro-
 gen Broder bdr at bewisa sig emot the andra
 och emot sitt Kjäre Fädernes Rike. Förbju-
 de wi ock härmed alle som för wåra skuld we-
 le och skole gjöra och låta, at gjöra Högbe-
 ränte wår Kjäre Son Hertig JOHAN eller
 hans efterkommande Lifarswingar häremot nå-
 got meen eller förfång, såsom the then Allsmåcti-
 ge Guds Hånd undwika wela, och så framt
 at der någon yppare eller ringare inuom Råds

eller utom Råds, Ydle eller Dådle, anten genom wise optänckte Funder, eller rättstcken, löuligen eller uppenbarligen med råd eller gjerningar i någon mätto, wele denne wår Konungslige och Faderlige gåfwo, nu eller i framtiden emorsta eller kraftlös gindra, så skole then alle undte och gifue privilegier och friheter, åhretitlar, Land och låhn, gods och gårdar, the af Dß och Cronan bekommit hafwa, gå tillbaka igen och breswen theruppå wara kraftlöse och ogille, och the ändå actes som menediga och otrogne, som oss och wår Konungslige Säte och afföda, så otacksamme warit hafwer. Wi wele och härmed til det högsta hafwa förmant alle Friberne, Fräkemån, Präster, Rjövslagsmän och menige allinge, som bwagja och bo uti the Furstendöme, Land och låhn wi uträdmålte wår Kjåra Son, Hertig JOHAN och hans efterkommande mans arfwingar gifwit och uplåtit hafwe, i Finland och Sverige, at the skola bewisa honom all Inna och hörsamhet, såsom råtrådige undersåtare ägnar och hör at bewisa deras Herre och Schwert, des såsom de för Gud och alla menistor wele wara til swars; doch så at den lydna med huldskap, troskap och wänskap, som alla Sveriges Riikes innebyggjare,, Sveriges Riikes Konungar på menige Sveriges Riikes Cronos wågnar til at afwärja menige Riikesens skada och fördärf medpliktige och skyldige äro, icke dermed undwikes och förminskes skall: Och skola the ibland annat wara pliktige at förhindra och förekomma all ordsak och tilfålle til oenighet imellan Konungarne och Fursterne the yttersta och, måsta them är möjeligit. These
)(life

likes skola och alle Friborne och Frålsmän wara förpliktige til at hålla så mycket Krigs folk til Håst och Foot, til at afwärja menige Riksens skada och fördärf med, när behof gjörs, som Högbenålte war Kjöre Son, Hertig JOHAN, hwarjom i sonnerhet efter Privilegiernes innehåll, uppålagjandes och tillsågandes warder, och som the, efter som nöden och tilfålle fordra, måst kunna hafwa råd til, och the för Gud och alt årligit Folk wele til swars wara. Och thes til yttermera wisso och stads fästelse at wii allwarligen wele och begjäre at alt detta förenånda, aldeles som föreskrifwit står, fast och obrottsligen skall hållit och efterkommit blifwa, låte wii witterligen hänga vårt och Riksens Majests Insigle nedan för detta Bref, och med egen hand underskrifwit. Gifwit och skrifwit på vårt Konungssliga Slotz Stockholm then Fjerde dag Januarij åhr efter Christi Födelse Ett Tusende Fembhundrade Nititjonde, war Regements tid på thet andra och Tjugunde.

Om Lapparnes fordna Hemwister
i Finland. (Slutet.)

§. 7.

Denna de Birckalaboers sammanfattning är utan twifwel, den Communitas Satacundia som Spegel i sin Ryrkohistorie och Peringsköld l. c. omnämna, som hest twist med

Communitas Uplandiæ om råerne emellan Upsala och Åbo Stift. Communitas Uplandiæ wille hafwa rån til Ulå träsk och längs med Ulå åå, hwarå et diplom fins af åhr 1734, men Communitas Satacundiæ til Caarna i Lappland, hwarwid det faststältes omsider genom dom. Detta gier anledning at förmeda, at åfwen å Swenska sidan gifwits et dylikt compact som de Birckalaboers här i Finland at underkufwa Lapparne, och det under namn af communitas Uplandiæ, hwilken winlagt sig at fördrifwa eller beskatta Lapparne uti Norrland och Westerbotn, hwilka kunna wara de, som fått namn af Birckekarlar, för deras handel skul med Lapparne på den sidan. Ty huru skulle annars desse Communitates elle Compagnier twista med hwarannan om sina eller deras Stifts Rårer, om landet ei legat under deras Herrskap och lydno?

§ 8.

Når nu desse Birckalaboer här i Finland med deras societet fördrifwit eller underkufwat Lapparne, så hafwa de lagt deras innehafde land under sig, och börjat sinåningom upodla det til åkerbruk, delat det emellan sig, och satt dit inwånare af deras anhang eller dem de behagat detta år nu rätta orsaken, hwarföre åtskiltige byamån i Cangasala, Bickala, Håuho, Akas Hollola och flere Sotnar ifrån Nedre Lawastland och Satakunda härad hafwa haftt och kan hånda ånnu hafwa ågor, skogstegar, fiskwatten m. m. här i Orihvesi och längre up i Ruoyesi, Keuru, Vitasaari och flere andre
Sot:

Soknar här ofwansföre: som sees af Åbo Lda ningar för år 1776 n. 9. p. 69. om Keuru för år 1777 n. 3 p. 20. 21. om Ruovesi och samma år n. 9. p. 69. om Witasauri Soku. Således skola äfwen de Jokiois byalag i Cangassala hafwa bref på en Skogs tract i Härslanå marken i Orihvesi mot Teisko gränzen, som är så widt aflägsse från dem och oländig mark.

§. 9.

De lemningar efter Rije eller Pörtugnar, som til en myckenhet jämte Lappringarne träfsas här i skogarne, äro twifwelsutan efter de förste Nybyggare som fäst här sina bopärlar och börjat bruka jorden, antingen det skedde redan under Lapparnes tid medan landet legat under dem, på samma sätt som än i dag ibland Lapparne i Lappmarken bo nybyggare; eller strart efter deras utjagande.

Deßas första omsorg har ofweligen varit at först rödja skogen undan sig i et wildt land, innan de fått någon stake nedslagen. Det nödigaste och första hus som de behöft at sig bygga, har ofelbart varit en Ria eller Pörte där de kunnat bo och tröskta sin säd. Detta kan ses på närwarande Nybyggarne härstädes, som fått sig at bo i öde skogar och börja upodla någon jord=lapp. Et pörte skola de nödwändigt hafwa sig först, som tjénar dem til boning, ria och stall. Ty gemenligen bor Håsten med i pörtet härstädes med bonden.

Men at sådane bontugar blifwit ofwergifne och deras lemningar finnas på oländiga stäl-

Den där inga spår af cultur mera är qwar, lär
 rer häröfra dels deraf, at de blott födt sig af
 swedjande, hwarefter skogen wårt up af uyo;
 eller at de sedan funnt beqwämare ställen til
 upodling annorstådes och efterkommanderne flytz
 tat sig at bo ut med Sidarne, sedan genom
 Ihari försens genomskärning, som skal skedd i
 t slutet af 16:de Seculo, watten här borta minz
 skats och genom uplandning lemnat åt inwä-
 narena ångs marker och på många ställen wät-
 tre åkerjord ån uti skogarne. Dersöre ligga
 här de fläste byar ut med Sidarne, och weta
 många of de gamla berättta för huru många
 leder tillbaka deras hemman haft sin uprinnelse
 och hwem det först uptagit.

Nyheter.

Den 13. i denne månad äro befordrade, Slotts
 Pastoren här i Åbo H. Mag. Joh. Henr.
 Mennander til Urdiala Pastorat, Predik. i
 Kaxkerta H. Eric Anstén til Angelnjemi Sa-
 cellanie i Haliko och Adj. Sac. H. Joh. Ti-
 menius til Pargas Dito.